

Nagybányai napló

részlet

2020. október 1. csütörtök

Ki vagyok jőve a főtérrre. A hely neve Liberty, egyfajta főhelye a főtérrnek. Szitáló eső. Harmadik teljes nap, lassan elszakadok városozni. A főtérrnek egyedül ezen a sarkán van autós forgalom. Az eső szinte pára, a dízelgőzzel együtt nem szimpatikus.

Itt ülök egyedül, és azon gondolkodom, hogy azon kéne gondolkodnom, mennyire más ez, és mégis mennyire ugyanolyan, mint húsz éve Váradon. Ismeretlen város, és igen, szitáló eső dízellel a cseppek mélyén, és hogy: na most mit kezdek egyrészt a szabadsággal, másrészt a kötöttségekkel. Váradon az volt a szabadság, hogy mehetek, ahova csak tetszik, hiszen 22 éves vagyok – itt meg hogy nem kell kétlejes palacsintát reggeliznem. Kötöttségek húsz éve Váradon: filléres gondok és hogy nem ismerem a nyelvet, itt meg hogy pár száz méterre innen, egy három napja megismert szálláson most is ketyeg egy családi élet, az én családi életem, amit magammal hoztam – sőt, még messzebb, a Duna-kanyarban, két iskolában, szintén az én családi életem zajlik, a nagy gyerekeim fejében.

Ezen kéne gondolkodnom, és nagyon igyekszem ezen gondolkodni, de per perc, per óra az sokkal jobban foglalkoztat, hogy lehozzuk a gyerekekkel a napot. Sírás, feszültség, kényelmetlenség, kialvatlanság nélkül.

Aláírtam volna ezt húsz évvel ezelőtt? Alá.

A kötöttségekkel együtt? A gyerekeimtől való elszakadással, az elszakadás folyamatosságával, abban a tudatban, hogy ez az elszakadás (elszakíttatás) amellet, hogy lassú, nem szűnő fájdalommal jár, még technikailag, logisztikailag is minduntalan bele-beleüti az orrát az életembe? Nem, ennek tudatában biztos nem írtam volna alá. Félttem volna tőle, mint a tüztől. Jogosan félttem volna? Jogosan. Sőt: rémisztőbb ez a helyzet annál, ahogy húsz éve elképzeltem volna? Rémisztőbb.

És mégis? Mégis.

A mai énem, ha találkozna azzal a fiatalemberrel, meg tudná őt győzni, hogy aláírja? Mindenképpen megpróbálnám meggyőzni. Merthogy: boldog vagyok? Igen. El tudnám vele hitetni, hogy boldog lesz? Nem tudom. Az vagyok.

Idecsilinglel a Cinterem sok-sok apró harangocskája a ködön át, a főtér túloldali házai mögül.

Tíz évvel ezelőtt, amikor Kolozsváron éltem, egy barátomat, Giuszt kísértem ide, Nagybányára. Képeslapokat, üdvözlőlapokat árult, karácsonyi, húsvéti, ballagási témában, végigjártuk az út összes képzelhető papír-írószer boltját. Frissen váltam akkoriban – éreztem azt a mélységű fájdalmat, amit most? Dehogyan éreztem. A helyzet új volt, meghökkentő, váratlan és tragikus, zokogós – ugyanakkor mindent áthatott az ismeretlenség eufóriája. A felszínen fájtam, de annál hangosabban. Ráadásul éppen akkoriban száradt ki az életemből a legjobb barátom is – innen nézve ez különösen tragikus időszak volt. Annak éltem meg? A legkevésbé sem. Akkor még nem ért le igazán a fájdalom, jókat zokogtam és sokszor néztem hosszan magam elé, de leginkább csak látszott rajtam. Biztos van valami kémiai működése az emberi szervezetnek, ami előállít valami vegyületet – ami besugarazza a gyászoló embereket. Vagy Isten, aki ilyenkor megemeli, megvédi, körülvesz valami anyaggal, hogy ne történjen bajom.

Azóta már leért.

Szeptember végén akartam kimenni Koltóra, ebből már csak október eleje lesz. Gyanítom, az a bizonyos ősz messzemenőig alkalmas ősz volt, nem mint ez. Jelen pillanatban se nyíló virágok, se zöldellő nyárfa az ablak előtt, és a Rózsály irányában a téli világ... az se. A verscímnek is jobbat tett a szeptember vége, mint az október eleje. Feltűnt valakinek, hogy a daktilikus lüktetésű (mindenki fülében „Nyílnak a völgyben a kerti virágok...” nyitányúként élő) vers valójában épp a fordítottja, azaz anapesztusos, csak Sándor minden sort egy szótagos szóval kezd, hogy utána daktilikusként vegye át a fül? A magyar fül ellen ő se tehetett semmit. Ha a Google-ba beírom, hogy „nyílna...”, a program máris kiegészíti a teljes verssorra, pedig ugye nem is a verssor igazi nyitószavát írtam be!

Ha ilyen idő lett volna azon az őszön, bizony lehet, hogy nem a Teleki-kiskastély alatti és a Nagybánya mögötti világot ütköztette volna egymással, hanem a fal előtti és a falon túli dolgokat. Megírta volna másként, hogy hol a boldogság mostanában. Azért a *Szeptember végén* se túl jó cím, még ha meg is van benne az ellentét, biztos vagyok benne, hogy próbált jobb címet adni neki. Csak nem volt rá idő.

Itt vagyok a kertünkvégebeni kocsmában, most is két szabad (és száraz) asztal van, a másiknál most is a tegnapi társaság. Egyik vendéglátónk, Hajni azt mondta, a Teleki-ház főépületében van egy helyiség, oda elvonulhatok dolgozni. Szerintem meg is nézem, itt maradni lehetetlen, nedves a papír a szemerkélő esőtől.

Tegnap volt egy hónapja, hogy Bődey Janó kimentett a Dunából. Nagyon megütött az eset, de erre valók a kisgyerekekkel való mindennapok: másnap már nem is emlékeztem rá, állandóan el kell kapdosni vagy őt, vagy valamit, ami felém repül. A jegyzet, amit utána a noteszembe írtam: kis időre még visszajöttem, mint a boly-

gók. Sosem éltem át hasonló kiszolgáltatottságot, az úrben voltunk ketten, egyedül, magunkra hagyva, földi kapcsolat nélkül a folyónak majdnem a közepén, és semmiféle piros gomb nem volt, nem volt ESC gomb, nem volt lehetőségem azt mondani, hogy nem ér az egész, nem ért volna ki se a TEK, se a NASA, se senki. De hát ezért volt ott a Janó.

Bejöttem végül a házba. Az ablakból épp a kocsmára látok, az internet jele is átlóg. Ki tudja, milyen funkciója volt ennek a helyiségnek Teleki gróf (Petőfi barátja) idején. Schönherr Gyula-terem, most ez a funkciója. Meg is nézem, ki ő. Nagybánya rendőrkapitánya volt az apja, ő maga pedig történész, levéltáros, múzeumigazgató. Könyvet írt Corvin Jánosról.

Énekszót hallok egy másik helyiségből. *Mint a szarvas a hús vízforrásra, úgy szomjazik lelkem rád...* Taizéi ének lehet? Rengeteget ismertem, mert rengeteget tanítottak meg a kaposvári gimnáziumban. Azóta se rángatta elő belőlem őket semmilyen élethelyzet. Pedig ezek igazán remek dalok. Belakja a Teleki-házat az énekszó. Próbálok nem figyelni, de hallom, a karvezető most a *Dona nobis pacem*et kéri. Ó, igen, és jön is, zongorán.

Körülnézek, régi szekrény, régi asztal, Teleki Sándor gróf garibaldista egyenruhában, tekintettel és testtartással, egy velem épp szemben lévő fotón. A házigazda, Lajos suhant el a folyosón, észrevett és bejött azzal, hogy fel lehet ám kapcsolni a villanyt. Nem is vettem észre, hogy besötétedett. De nem, köszönöm, nincs is ennél csodálatosabb most. Enyhén hűvös van, kemény a szék, recseg, az ablakban a talán két hete lezajlott Főtér Fesztivál két plakátja. Vitrinek, mögöttem a gróf önéletírása reprintben, két részben. És most felszáll a léghajó, lassan, *dona nobis pacem*, igazán éteri – alattunk erős forgalom a nedves úton, nyersen szelik a vizet az autók. Cserépkályha, kalap, egy nagybögő. Ki gondolná, hogy egy ekkora épületbe összeszorulva is, de létezik ez az élet Nagybányán? Nevetések a folyosó túlsó végéből. És meddig létezik még? Hagyjuk, ne beszéljünk róla, úriemberek közt ez nem téma? Most halk tapsra megy az ének, *dona nobis pacem*. Hideg van, sötét van, mégse fázom, és mégis látok.

Nagyon imponáló ez az olasz függetlenségi öltözék, a sapka, az ing (fekete-fehérben is zseniálisan, egyértelműen vérvörös), az elképesztően vastag szárú, lezser nadrág, és az egész ember végül, a nadrággal, az inggel, sapkával együtt, rendesen, ahogy van, betűrve a csizmába. Még a lovas képen látható ló is teljes tudatában van a vagányságnak, úgy áll, ahogy csak a Garibaldi-tábor lovai állhatnak. Érdekes, ahogy a mi '48–49-ünk több vonatkozásban és még több szereplő révén továbbélt abban a másik háborúban. Demokráciaexport, több sikerrel, mint itthon, egyúttal a hazai piac teljes kudarcával.

Szinte látom Petőfi Sándoron a Garibaldi-szettet, és nem is kell hozzá nagyobb következtetés a történelem részéről, mint ami végül történt. Családdal vagy család nélkül ment volna? Akkor még a tengert is láthatta volna szegény. Vagy ez volt a fátuma, hogy nem, márpedig ő nem...? Ahogy Ady írta: hogy

aztán hasznot hozó tankönyvekben el lehessen mondani róla, hogy a magyar róna volt az ő tengere?

Ha az a bizonyos kozák lovasroham nem csapódott volna rá a csatát néző (katasztrófaturista) fehéregyházi parasztokra (és a köztük álló Petőfire), és a megtorlást is túléli/kicselezi, nagy valószínűsége lett volna annak, hogy az ő gróf barátja vendégeként járt volna itt, ebben a helyiségben. Bár az ő esetében sosem lehet biztosra menni: ki tudja, jóban lettek volna-e több évtized múltán is.

Erdő mellett estvéledtem / Subám fejem alá tettem / Összettem két kezemet / Úgy kértem jó Istenemet.

Tersánszkyt olvasok, az *Igaz regényt*. A gyermekkoráról. Mintha a *Kakuk Marci* volna valami rendezettebb kiadásban. Hideg van itt, átfagyott a lábam.

Összeszedtem a cuccaim, és még végignéztem a vitrineket. Lajos jött be kedvesen, beszélgettünk egy kicsit. Volt ott egy könyv, Hunyady Margitról szól, a színésznőről, aki Teleki Sándor szerelme volt – ugyanakkor Hunyady Sándor anyukája lett. Mesélte, hogy Alexander Brody, Hunyady unokaöccse egyszer a Teleki-házban járt, talán épp a könyv kapcsán. Előadások voltak egymás után, és az egyik szünetben Brody bácsi, ez az amerikai úr kiment a ház elé a járdára rágyújtani. Éppen gázvezetékeket cseréltek, munkásokkal és munkagépekkel volt tele az utca, és a jó öreg szépen rá is gyújtott egy szép méretű kubai szivarra. Mivel a szünet 10 perces volt, viszont a szivar nem égett le addig, szépen letette a járda mellé egy kiszögellésre az égő szivart, amit a következő előadás utáni szünetben minden probléma nélkül fölvettem, és tovább szívta.

A gyereklerakás művelete után húsz perccel egyszer csak megjelent a gyerek az ebédlőben. Személyesen. Kiszabadította magát a hálósákjából, valahogy (ki tudja, hogy) kimászott az ágyából (ez még sose történt meg), és megállt a szőnyegen. Legő, *A majom mamája*, *A telhetetlen hernyócska*, szabadulásbiztos zsák, aztán már ő kérte magát az ágyba.

Az *Erkölc és civilizációt* akartam olvasni, de elfogytam hozzá.